

Egy társadalom fejlettségi szintje, egy ország kulturális színvonala, s nem utolsó sorban a lakosság természetismerete a természetvédelem helyzetén is lemérhető, s egyúttal meg is határozza a természetvédelem feladatait. A természet értékeinek védelme, ápolása, gondozása különösen fontos az olyan kis területű országokban, ahol az ipar és mezőgazdaság, valamint a települések fokozatos térhódítása miatt rohamosan fogynak a természeti értékeket is rejtő területek. A Természetvédelem Évében írt könyv előkészítő munkafázisa a természet értékeinek veszélyeztettsége szempontjából „akut” időszakra esett, amikor a természetvédelemre vonatkozó törvények és intézkedések korábbi kuszaságával és a privatizáció nyomán keletkező, inkább „kihasználható” területi jogi szabályozatlanságával nem kevesen visszaéltek.

A törvények és intézkedések meghozatala még csak az első lépés e rendkívül nehéz, szép feladatsorban. Ám lehetnek törvények és intézkedések, ha az útikönyvekben, útleírásokban bemutatott természeti értékekről is alig van tudomásunk: ha az egyik megyében már nem ismerik a megyehatár túloldalán pár 100 m-re megbúvó ősbükköst vagy ősgyepet. Ugyanakkor ezeket az értékeket nem is nagyon volt honnan ismerni – a természet jár, annak rejtett zugait ismerőket kivéve –, mivel nem létezett olyan tételesen és részleteiben is feldolgozott „leltár”, amit fel lehetett volna lapozni, ahol utána lehetett volna nézni mindennek. Magyarán: egyszerűen nem volt honnan megismerni, rendszerében áttekinthető szülőföldünk községekének és városainak védett természeti értékeit.

Tudós megszállottsággal hajtott évtizedes kutatómunka, bűvárkodás, az ország minden sarkát elérő szervezés, érdemes célra „pénzteremtés”, azonos irányelvek összehangolása vezérelte a szerkesztőt. Nagyrészt az ő öröme (s ezért az élményért irigyeljük is őt), egyúttal terhe (hiszen így is 665 oldal terjedelmű lett a könyv) a válogatás feladata is. Karmesterként kellett irányítani a természetet és környezetüket kedvelők, ismerők ezreit, akiknek áldozatos, lelkiismeretes munkája és szakmaszerete ötvöződik a kezünkben tartott kötetben. Nemzeti parkjainkban barangolva, tájvédelmi körzeteink és természetvédelmi területeink bejárásakor tudjuk, látjuk, tapasztaljuk, hogy szakértő kezek törekednek sajátos arculatuk megővésére. Védik az érintetlen természet benyomását nyújtó pazar látványt és élményt. De ki ismerte rajtuk kívül eddig azokat az itt is, ott is fellelhető – s a könyvben tetszetős fényképeken bemutatott – jegenye- és nyárfasorokat, löszpusztaréteket, nyírfasorokat, hullámterti erdőket, mogyoróstölgyeseket, borókás buckákat, vadgesztenyefasorokat, úszólápokot, azáleás völgyeket?

A száraz leltár helyett az adott megye térképén és külön az adott település térképrészletén feltüntetett, a természeti értéket és kialakulási vagy keletkezési körülményeit, továbbá környezetét bemutató ritkaságok gyűjteményét forgatjuk. Lokálpatriotizmusunk büszkeségével fedezzük fel, hogy az egyik legszebb orchideának, a boldogasszony papucsának a termőhelye Miskolc mellett van; hogy az óriási andezittömbök kőtengere (Boldogkőújfalu) nincs is olyan messze tőlünk; hogy a Kárpát-medencében endemikus fajnak tekinthető hegyi kőkörcsin a Bükk egyes völgyeiben kéklik, míg az Alföldön ritka növénynek számító halványlila őszi kikerics élőhelye (annak ellenére, hogy e pompázatos növény a hegyi rétek és kaszálók gyakori virága) a Berettyó folyó egykori árterületén van. Impozáns látványt nyújtanak a gyapjaszások a Velencei-tó környékén, templomromok tanúskodnak korábbi települések létezéséről, legendák fűződnek a „kövekhez” (Bába-kő stb.). Csatak, ütközetek emlékeit hirdetik az emlékhelyek, melyek természeti környezetét a csata hősei és halottai iránti tiszteletből is óvták, őrizték a községlakók. Fakövek és barlangok sokasága tárja fel a földtörténetet, platánfasorok és kastélyparkok, morotvapatkók és emléktölgylek, lápok és védett fák, mocsarak és kunhalmok, madártelepek és szélmalomdombok gazdag pompájá bontakozik ki szemünk előtt.

Hasznos a helyi védett természeti értékek sorsának megismerése, s biztató, hogy 1990. és 1995. között a legtöbb megyében emelkedett a helyi védett természeti értékek száma. A kiemelkedő értékek védetté nyilvánítása megyénként különböző sikerrel (és szándékkal) történt. Tanulságos, hogy rögtön a könyv elején megismerhetjük a Nemzeti Természetmegőrzési Politika koncepcióját, annak alapelveit, valamint a természetmegőrzési politika megvalósításának eszközeit, az ellenőrző és megfigyelő rendszereket, valamint az oktatáson és képzésen keresztül megvalósuló természeti tudatosság növelését.

Mindannyiunknak, szülőföldünk természet szerető lakosságának könyvespolcára ajánlom ezt a maga nemében egyedülálló, igényesen és szemet gyönyörködtetően összeállított, hézagpótló monográfiát.